

Programma 6 Energie

Provincie Noord-Brabant

Inleiding

Het begrotingsprogramma Energie gaat over de energietransitie als onderdeel van de opgave om verdere klimaatverandering te voorkomen door de uitstoot van broeikasgassen terug te dringen (mitigatie).

De Brabantse energietransitie is één van de hoofdoopgaven uit de Brabantse Omgevingsvisie en krijgt vorm langs de lijnen van het Nederlandse Klimaatakkoord dat Provinciale Staten hebben onderschreven. Een duurzame en energiezuinige samenleving zorgt ervoor dat we onze provincie aantrekkelijk en concurrerend houden richting 2030. Dat doen we op basis van de Energieagenda 2019-2030 (2021), de Uitvoeringsagenda Energie 2021-2023 (GS februari 2021) en het addendum op het bestuursakkoord.

We zien de energietransitie als een gezamenlijke opgave. De inzet van burgers, bedrijven, overheden en maatschappelijke organisaties is nodig om deze systeemverandering te laten slagen. Daarvoor vervolgen wij in 2022 via Brabant Geeft Energie en het programma Sociale Innovatie Energietransitie (SIE) onze ondersteuning aan co-creatie trajecten gericht op het mogelijk maken van systeemveranderingstrajecten waarbij iedereen kan meedoen. Daarnaast staat 2022 in het teken van de start van de uitvoering van de RES'en 1.0. De provincie stelt zich richting gemeenten op als betrokken partner: zij neemt een proactieve rol in bij de realisatie van de RES'en en biedt vanuit dat oogpunt waar nodig en gewenst ondersteuning. We trekken in gelijkwaardigheid met de gemeenten op in de regio om onze gezamenlijke ambities te realiseren. In de nog op te stellen governance op de uitvoering van de RES 1.0 zullen we de onderlinge rollen verder uitwerken.

In RES-verband zal de komende jaren tevens gewerkt worden aan de RES 2.0, waarin aandacht zal zijn voor de warmtetransitie en voor actualisatie van de RES'en 1.0.

Al deze voornemens zijn er op gericht om met onze partners richting 2030 de CO₂-emissies als gevolg van energiegebruik met 50% te verminderen ten opzichte van 1990 en ten minste 50% van de nog benodigde energie duurzaam opwekken. Daarmee voldoen we aan onze verplichtingen uit het Klimaatakkoord. Door in te zetten op besparing en hernieuwbare energieproductie leveren we een bijdrage aan het terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen en stikstof en verbeteren we de luchtkwaliteit voor onze inwoners. Op de langere termijn zal er een nieuw energiesysteem ontstaan, waarbij we overgaan op bronnen die in de meeste gevallen tijdelijker en lokaler van aard zijn. Met meer flexibiliteit op het energienet is het belangrijk om te werken aan mogelijkheden voor opslag (en conversie) en voor buffering van energie. Dit gebeurt onder meer via de Innovatiecoalitie Energieconversie en Opslag. Daarbij worden ook de mogelijkheden voor waterstof onderzocht.

De energietransitie vraagt om het optimaal benutten en uitbreiden van het brede energiesysteem voor elektriciteit, gassen en warmte. Om een steeds beter beeld te krijgen van de mogelijkheden voor en randvoorwaarden vanuit een toekomstige energiemix, vervolgen we in 2022 de energiesysteemstudie waarvan de eerste fase medio 2021 is afgerond.

De overgang naar het nieuwe systeem verandert alle sectoren, van mobiliteit (elektrisch rijden) tot wonen (over op nieuwe warmtesystemen) en industrie (nieuwe energiedragers en nieuwe processen). De transportschaarste die inmiddels ook het Brabants elektriciteitsnet treft, een schaarste die naar verwachting nog jaren zal aanhouden, laat zien dat er daarbij sprake is van 'transitiepijn'. In 2022 vullen we de provinciale rolname in relatie tot de transportschaarste nader in.

Wat willen we bereiken?

Verduurzaming van de energieopwekking

Om het doel (100% duurzame energie in 2050, grotendeels afkomstig uit Noord-Brabant) te behalen, leggen we de komende jaren sterk de nadruk op de ontwikkeling van energieprojecten, zoals wind- en zonprojecten, geo- en aquathermie en projecten voor conversie en opslag van energie. Het toekomstbeeld van 100% duurzame energie vormt een grote uitdaging. Complex, maar zeker mogelijk met de Brabantse mentaliteit van 'de handen ineenslaan en aanpakken'.

Indicator*:

- **Totale productie van hernieuwbare energie in petajoule (PJ) (verplichte indicator, bron Klimaatmonitor)**
- **Opgave opwek hernieuwbare elektriciteit in de RES'en (6,5 TWh in 2030)**

*zie programmeerdocument Energie voor inzicht in meerjarige ontwikkelingen

Wat gaan we daarvoor doen?

Afspraak Wind op Land 2020, inclusief techniekneutrale verdubbelingsopgave

Wij zetten ons er voor in dat de Brabantse doelstelling van 470,5 MW windenergie op land in 2020, conform afspraken met het rijk, uiterlijk in 2023 is gerealiseerd. Op basis van de landelijke Monitor Wind op Land 2020, is daarbij in beeld gebracht welk deel van de landelijke opgave van 6.000 MW wind op land, op 31 december 2020 nog niet is gerealiseerd. Conform afspraak moet deze opgave verdubbeld zijn gerealiseerd in 2023. Dit mag techniekneutraal en er is geen taakstelling per provincie. Berekeningen van het PBL geven aan dat deze verdubbelingsopgave, via de uitvoering van de RES'en, in 2023 gerealiseerd kan zijn.

Indicator	2022	2023	2024	2025
Opgesteld vermogen		685 MW		

In 2023 is per RES-regio 1 maatwerkoplossing voor optimaal en efficiënt gebruik van het energienetwerk gerealiseerd.

In samenspraak met gemeenten, netbeheerder(s) en ontwikkelende partijen is het streven om te zoeken naar maatwerkoplossingen waarbij het energienetwerk zo optimaal en efficiënt mogelijk wordt ingericht en gebruikt. Het voorkomen van hoge maatschappelijke kosten en het huidige gebrek aan transportcapaciteit op het elektriciteitsnetwerk zijn directe aanleiding. Oplossingen kunnen bestaan uit gedeelde aansluitingen van zon- en windparken of lokaal/regionaal aanbod en vraag van energie op elkaar afstemmen.

Indicator	2022	2023	2024	2025
Aantal maatwerkoplossingen voor optimaal en efficiënt gebruik energienetwerk		Per RES-regio 1 maatwerkoplossing dat is opgestart		

Regionale Energie Strategieën

De energietransitie is een gezamenlijke opgave. Waarbij de afstemming tussen verschillende partijen noodzakelijk is. Of dat nu gaat om grootschalige opwek van hernieuwbare energie, besparing of de warmtetransitie. In de RES'en werken gemeenten, waterschappen en provincie samen aan het opstellen van een strategie om subdoelen te stellen en de weg naar uitvoering daarvan. De vastgestelde RES'en vormen het afsprakenkader waarbinnen de verschillende genoemde partijen hun bijdrage leveren aan de doelstelling van de energietransitie.

Om de in 2021 vastgestelde RES'en 1.0 succesvol te realiseren, dienen nadere afspraken te worden gemaakt tussen de betrokken partijen. Daartoe stellen we in 2022 gezamenlijk afspraken vast over governance en gezamenlijke uitvoering. In RES-verband zal de komende jaren tevens gewerkt worden aan de RES 2.0, waarin aandacht zal zijn voor de warmtetransitie en voor actualisatie van de RES'en 1.0.

Indicator	2022	2023	2024	2025
-----------	------	------	------	------

Afsprakenkader over governance en uitvoering RES 1.0

Vastgesteld afsprakenkader

Aantal RES'en

4 vastgestelde RES-en 2.0

Wat willen we bereiken?

Verminderen emissies broeikasgasemissies

Fossiele brandstoffen leveren door CO2-uitstoot de belangrijkste bijdrage aan de totale uitstoot van broeikasgassen. We zetten volop in op besparing en verduurzaming, want brandstoffen die je niet verbruikt leveren geen uitstoot op en duurzame energie evenmin.

Indicatoren*:

- (Verplicht) Totale emissie broeikasgassen (uitgedrukt in CO2-equivalenten) in tonnen uitstoot (bron Klimaatmonitor) (streefwaarde 2030 10.7 Mton)
- Emissie gerelateerd aan energie: totale CO2- emissie in tonnen uitstoot (bron Klimaatmonitor) (streefwaarde 2030: 7,6 Mton)
- Verbruikte energie totaal in PJ (bron: Klimaatmonitor) (streefwaarde 2030: 240 PJ)

*zie programmeerdocument Energie voor inzicht in meerjarige ontwikkelingen

Wat gaan we daarvoor doen?

Bevorderen naleving van de wettelijke energiebesparingsverplichtingen bij bedrijven onder provinciaal bevoegd gezag

Bij de verduurzaming van de industrie in Brabant faciliteert de provincie in netwerkvorming, kennisdeling en het coördineren van strategische vraagstukken zoals de benodigde toekomstige energie-infrastructuur voor de industrie. We doen dat onder meer door de belangen van Brabant te borgen in de Cluster Energie Strategieën (CES-en). Ook ondersteunen we de vorming van een industrietafel Midden-en West-Brabant om samen met de industrie op te trekken bij strategische trajecten. Gezien de meerwaarde van de BEL-groep (Brabantse Energy Leaders) zetten we onze trekkende rol hiervoor onverminderd voort. Bevorderen naleving van landelijke wet- en regelgeving over energiebesparing bij bedrijven onder provinciaal bevoegd gezag. Via toezicht en handhaving door de omgevingsdiensten wordt er op toegezien dat de energiebesparingsmaatregelen bij bedrijven daadwerkelijk worden gerealiseerd. Hiermee bevorderen we de vermindering van de broeikasgasemissies en bevorderen we tegelijkertijd een gelijk speelveld. In 2022 is 75% van de energierelevante bedrijven gecontroleerd door de omgevingsdiensten.

Indicator	2022	2023	2024	2025
Het aandeel van bedrijven dat gecontroleerd is door de omgevingsdiensten	75%	100%		
Aandeel van de bedrijven dat maatregelen treft/voldoet		75%	100%	

We ontwikkelen een aanpak voor de verduurzaming van (maatschappelijk) vastgoed

In samenwerking met de Rijksoverheid geven we decentraal uitvoering aan het ontzorgingsprogramma voor 'kleine' maatschappelijk vastgoedeigenaren. Er is een provinciaal ontzorgingsloket opgezet dat zich richt op maatschappelijk vastgoedeigenaren met een kleine vastgoedportefeuille in de kleine Brabantse

gemeenten, bijvoorbeeld van zorginstellingen, scholen en sportbedrijven. Het ontzorgingsloket helpt deze vastgoedeigenaren bij het verduurzamen van hun gebouwen. Het Rijk heeft voor de uitvoering van het 3-jarig programma een specifieke uitkering van € 2 mln beschikbaar gesteld. Met dit bedrag beoogt de provincie 140 vastgoedeigenaren 210 gebouwen te helpen verduurzamen en daarmee te komen tot meer energiebesparing en of duurzame opwek en vermindering van CO2-uitstoot. Het uiteindelijke aantal verduurzaamde gebouwen hangt af van de bereidheid van de vastgoedeigenaren de verduurzamingsmaatregelen daadwerkelijk uit te voeren.

Indicator	(2021)	2022	2023	2024	2025
Ontzorging maatschappelijk vastgoedeigenaren					
* Aantal deelnemende vastgoedeigenaren	20-30	40-55	40-55		
* Beoogd aantal verduurzaamde vastgoed objecten	0	20-40	30-50	50-70	30-50

Mobiliteit

Zie programma 8 “Basisinfrastructuur Mobiliteit” m.b.t. duurzaam bouwen en beheren van provinciale infrastructuur en 100% elektrische bussen in concessies in Brabant.

Wat willen we bereiken?

Bijdrage leveren aan een toekomstbestendige energie-infrastructuur

We gaan van een centraal gestuurd, fossiel energiesysteem (voor elektriciteit, warmte en voorstuwingskracht) naar een flexibel, duurzaam energiesysteem. Een systeem met bronnen die in de meeste gevallen meer tijdelijk en lokaal van aard zijn, zon- en windenergie bijvoorbeeld zijn variabel. Energieconversie en -opslag zullen daarom van cruciaal belang worden om altijd voldoende energie te kunnen leveren.

Indicator:

- Bijdragen aan de ontwikkeling van oplossingen voor opslag en conversie voor een haalbare en betaalbare energietransitie

Wat gaan we daarvoor doen?

Ontwikkelen van een aanpak om ontwikkelingen in vraag- en aanbod van energie enerzijds en ontwikkelingen in beschikbare netcapaciteit anderzijds met en tussen diverse partijen op elkaar af te stemmen

Het aanbod van decentraal opgewekte elektriciteit zal de komende jaren steeds meer toenemen. Echter ook de vraag naar elektriciteit. Hierop moet het bestaande elektriciteitsnetwerk ingrijpend worden aangepast. Dit vraagt de komende jaren afstemming tussen diverse partijen en projecten. Zowel in ruimte als in tijd. In dat kader stellen we in 2022 discussienotitie over programmeringsafspraken met betrekking tot netcapaciteit.

Realiseren van een strategisch netwerk van (semi-)publieke laadpunten

In samenwerking tussen de provincie Noord-Brabant; Limburg en 78 gemeenten wordt uitvoering gegeven aan de Regionale Aanpak Laadinfrastructuur (RAL) Zuid. In dat kader is het doel om in 2024 minimaal 4.500 en maximaal 8.000 (semi-)publieke laadpunten te realiseren voor elektrische (personen)voertuigen

binnen de deelnemende gemeenten. Hiervoor is in 2020 een concessie verleend aan een marktpartij die daarvoor gaat zorgdragen. Hoofdpoging vanuit de Nationale Agenda laadinfrastructuur (NAL) is dat de beschikbaarheid van (semi-)publieke laadpunten geen belemmering mag vormen voor de uitrol en groei van elektrische personenvoertuigen.

Indicator	2022	2023	2024	2025
Verhouding (semi-)publieke laadpunten / elektrische personenvoertuigen	Minimaal 1 (semi-)publiek laadpunt per 5 elektrische personenvoertuigen	Minimaal 1 (semi-)publiek laadpunt per 5 elektrische personenvoertuigen		

Stimuleren netwerksamenwerking rond en eerste uitrol van innovaties in de energie-infrastructuur

Samen met externe partijen en met Programme Economie wordt gewerkt aan de verdere ontwikkeling van de innovatie coalitie energieconversie en –opslag. Daarbij is er specifieke aandacht voor de thema's 'slimme integreerbare zonne-energieoplossingen', 'waterstof als enabler voor industrie en maatschappij' en 'de batterij van en voor de toekomst'. Vanuit het Programma Energie wordt gewerkt aan de toepassing en uitrol van de energie-innovaties binnen de 3 genoemde thema's.

Indicator	2022	2023	2024	2025
Opslag en conversie voor een haalbare en betaalbare energietransitie		2 pilots gestart		
Uitrol van een nieuwe technologie een bijdrage levert aan het eerder en/of tegen geringere kosten behalen van de provinciale energiedoelstellingen		1 project gestart		

Beleidskaders en uitvoeringsagenda's

Beleidskaders

- De Brabantse Omgevingsvisie 'De kwaliteit van Brabant';
- Energieagenda 2019-2030 (PS 14 december 2018, 86/18);
- Nationaal klimaatakkoord (28 juni 2019);

Uitvoeringsagenda's;

- Uitvoeringsprogramma Energie 2021-2023 (februari 2021)

Verbonden partijen

Voor het realiseren van de doelstellingen uit dit begrotingsprogramma worden onderstaande verbonden partijen ingezet:

- Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij;
- Energiefonds Brabant;
- Innovatiefonds Brabant;
- Enexis NV/ Enpuls.

Nadere informatie over verbonden partijen staat in de paragraaf Verbonden partijen.

Ontwikkelingen en onzekerheden

Afhankelijkheid vele partners / marktwerking

De energietransitie biedt grote kansen, maar is tevens een complexe opgave, waarin op vele terreinen gelijktijdig verandering noodzakelijk is en waarvoor vele spelers nodig zijn. De vijf transitiepaden vragen allemaal, op zichzelf én in onderlinge samenhang, verandering van overheden, maatschappelijke instituties, bedrijven en inwoners. De provincie is slechts één van de vele noodzakelijke spelers en bovendien een speler met beperkte sturende mogelijkheden. Daarmee is onze invloed beperkt en is focus op samenwerking en rolneming belangrijk. We hebben weinig wettelijke taken op het gebied van de energietransitie, het grootste gedeelte van de opgave dient gerealiseerd te worden door andere partijen dan de provincie. Als provincie zijn we slechts één van de spelers die aan deze opgave werken. Samen met Europa, het Rijk, provincies, gemeentes, kennisinstellingen en het bedrijfsleven (MKB) leveren we een bijdrage aan het genoemde resultaat. Nadere informatie over financiële risico's en risicomanagement staat in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Transportschaarste

Als gevolg van het wijzigende aanbod van elektriciteit (zowel wat betreft locatie van levering als ook het moment van levering (weersafhankelijk)) zijn uitbreiding van het elektriciteitsnetwerk noodzakelijk. Uitbreidingen die echter niet van vandaag op morgen gerealiseerd kunnen worden. Opgave is dan ook om de beschikbare capaciteit zo goed mogelijk te gebruiken. (Grootschalige) opwek van hernieuwbare energie zal altijd moeten worden geprioriteerd, zowel onderling, als ook met bedrijvigheid en woningbouw. Dit maakt het niet vanzelfsprekend dat ieder grootschalig project zonder vertraging kan worden aangelegd. Dat kan mogelijk gevolgen hebben voor het behalen van doelstellingen, zeker de doelstellingen voor de eerstkomende jaren.

Klimaatakkoord

Gezien het feit dat de doelstellingen van het Klimaatakkoord passen binnen de kaders zoals PS deze heeft vastgesteld in de Omgevingsvisie en Energieagenda 2019-2030 voorzien wij vooralsnog geen extra provinciale kosten. Landelijk volgt een bestuurslasten onderzoek. Wij gaan ervan uit dat indien er extra taken naar de provincie komen daarvoor ook extra middelen vanuit het rijk meekomen.

Wat mag het kosten?

Financiële toelichting op de verschillen tussen begroting 2022 en begroting 2021

Lasten

De verschillen in de raming van de lasten in 2022 ten opzichte van 2021 (bijna € 2 mln. hoger), worden met name veroorzaakt doordat (er op basis van realistisch ramen) de uitgaven m.b.t. uitvoeringsagenda in de bestuursperiode niet gelijkmatig over de jaren gespreid worden.

Baten

Voor 2021 is een bedrag van € 1,9 mln. in begroting opgenomen als (verwachte) inkomsten van ontwikkelaars m.b.t. het Windproject A16 (conform de afspraken betalen de ontwikkelaars de ontwikkelingskosten terug na definitieve vergunningverlening).

Centrale Stelpost

Voor het programma Energie is in het onderdeel algemeen financieel beleid van de begroting voor het jaar 2022 een stelpost energie, circulaire economie en gezondheid opgenomen van € 2 mln. Het betreft de middelen t.b.v. de aanpak capaciteitstekorten op het elektriciteitsnet conform addendum bestuursakkoord. De voorbereidingskosten worden op dit moment gedekt uit de huidige middelen voor Energie. Zodra de beleidsmatige invulling van deze stelpost door PS is geaccordeerd worden de middelen toegevoegd aan programma Energie.

Bestuursakkoordmiddelen 2024-2030

Voor de periode 2024 t/m 2030 is aan bestuursakkoordmiddelen nog € 14 mln. voor dit programma beschikbaar. Bij Burap 2022 zullen we voorstellen € 2 mln. per jaar (periode 2024-2030) te ramen als

Programmamiddelen voor de structurele energietaken volgend uit de Energieagenda en de uitvoeringsagenda.

Stand reserve

De lasten van programma 6 Energie worden deels gedekt vanuit de reserve Essent Investeringsagenda. Een toelichting op deze middelen is opgenomen in de paragraaf 8 Investeringsagenda.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Realisatie 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
<u>Lasten</u>						
Programma lasten	6.901	5.890	7.777	8.778	1.536	973
Organisatiekosten	3.534	4.533	5.119	0	0	0
totaal lasten	10.435	10.422	12.896	8.778	1.536	973
<u>Baten</u>						
totaal baten	2.326	2.111	181	181	181	181
saldo baten en lasten	-8.109	-8.311	-12.715	-8.597	-1.355	-792